

Lokala miljömål och nationellt stöd

RESULTAT AV SKL:S ENKÄT OCH DJUPINTERVJUER 2011 OCH 2012

Sveriges
Kommuner
och Landsting

Lokala miljömål och nationellt stöd

RESULTAT AV SKL:S ENKÄT OCH DJUPINTERVJUER 2011 OCH 2012

Upplysningar om innehållet:
Kerstin Blom Bokliden, kerstin.blom.bokliden@skl.se
Tel: 08-452 78 60

© Sveriges Kommuner och Landsting, 2012
ISBN: 978-91-7164-824-2
Text: Birgita Klepke/Journalistgruppen Kajak
Foto: Peter Gerdehag, Martin Stenmark, Harri Tahvanainen, Riitta Supperi/FOLIO,
Lars-Göran Norlin, Thomas Henrikson, MATTON, MASKOT
Porträttfoto: Respektive kommun
Produktion: ETC Kommunikation
Tryck: LTAB, september 2012

Förord

Miljömålen är ett viktigt verktyg i kommunernas arbete för en hållbar utveckling där utgångspunkten är helhetssyn och systemtänkande. Det visar den undersökning som Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har genomfört under 2011 och 2012. Allt fler av miljöfrågorna är globala, samtidigt som åtgärderna alltid har en lokal dimension. Det märks inte minst på den globala uppvärmningen. För att klara den stora omställning som vi står inför, räcker det inte med att bli bättre på allt vi redan gör – vi måste också tänka nytt.

Omställningen kräver ändrat beteende och nya värderingar kopplade till vår konsumtion och produktion. Hållbar samhällsutveckling omfattar såväl sociala, miljömässiga som ekonomiska aspekter och kommunerna är den lokala arena där samhällets aktörer möts och samverkar.

Kommunerna har ett stort engagemang i arbetet med miljömålen. De flesta har lagt ansvaret på kommunstyrelsen och fler än nio av tio kommuner har antagit egna mål, ställt sig bakom nationella eller regionala mål eller är på gång att ta fram mål. Många kommuner lyfter särskilt klimatmålet och prioriterar åtgärder som leder till resultat inom flera områden.

För att underlätta det lokala arbetet efterlyser kommunerna bättre statlig samsyn och samordning. Många vill också att länsstyrelsernas roll i arbetet med miljömålen ska utvecklas. För att stödja och utveckla små kommuners arbete med miljömålen behövs ytterligare statliga insatser.

Stockholm i september 2012

Gunilla Glasare
Avdelningschef

Ann-Sofie Eriksson
Sektionschef

*Avdelningen för tillväxt och samhällsbyggnad
Sveriges Kommuner och Landsting*

Innehåll

5	Förbättringsförslag från SKL till staten
6	Miljömålen får ökat genomslag
6	Kommunen – en arena för miljömålsarbetet
9	Miljömålen viktiga i kommunal planering
9	Kommunstyrelsen har ansvaret
10	Tomelilla – miljömål ska leda till god livskvalitet
12	Alingsås – medborgare och näringsliv lyfter miljöarbetet
14	Tre fjärdedelar samverkar med näringslivet
14	Regionalt samarbete blir allt viktigare
14	Målen är ett stöd i miljöarbetet
15	Miljömålen är en del i arbetet för hållbar utveckling
15	Från mål till åtgärder
16	Knivsta – det geografiska läget är en möjlighet
18	Norberg – stort engagemang trots knappa resurser
21	Avfallshanteringen ett gott exempel
22	Synen på länsstyrelserna varierar
24	Större utmaning i mindre kommuner
26	Östersund – miljöfrågor på hög politisk nivå
28	Umeå – siktar på en hållbar stad
30	Mindre kommuner behöver extra stöd
30	Höga ambitioner men begränsade resurser
31	16 nationella miljömål

Förbättringsförslag från SKL till staten

Sveriges Kommuner och Landsting deltar aktivt i arbetet med miljömålen nationellt, regionalt och lokalt och ser positivt på en nationell målbild. Vi ser också behov av att staten vidtar åtgärder för att samordna verksamheter och sektorer i arbetet med miljömålen.

Utifrån SKL:s uppföljning av kommunernas arbete med miljömålen, lämnar förbundet följande förslag för det fortsatta arbetet med miljömålen:

- › **Förbättra dialogen mellan staten och den lokala och regionala nivån.** Dialogen bör sätta in miljömålen i ett bredare perspektiv genom att koppla dem till övriga samhällsmål och det samlade arbetet för en hållbar utveckling.
- › **Stärk samarbetet och öka samordningen inom staten.** Departement och statliga verk har olika ansvarsområden inom miljöområdet, men det statliga budskapet till kommunerna måste vara tydligt och samordnat via länsstyrelserna.
- › **Utveckla länsstyrelsernas roll och ansvar.** Länsstyrelserna bör verka för att anpassa statens stöd till olika kommuners behov och för att stärka mellankommunal dialog, planering och verksamhet.
- › **Öka fokus på åtgärder och verktyg för att nå miljömålen.** Kommunerna behöver fler verktyg för att genomföra lokala åtgärder för att skydda, bevara och förbättra miljön.
- › **Tillför nya resurser.** Kommunerna behöver ökade resurser för att driva ett offensivt klimatarbete för både minskad påverkan och anpassning. Ett nytt investeringsstöd bör stödja långsiktigt arbete snarare än projekt. Även stöd till planeringsinsatser behövs i likhet med det som finns för exempelvis vindkraft.
- › **Stöd kommunernas arbete med att utveckla lokala miljömål.** Kommunerna behöver stöd för att höja kompetensen och utveckla arbetet med processer. Rikta särskilda insatser för att möta de små kommunernas behov.

Miljömålen får ökat genomslag

ENKÄT OCH INTERVJUER

I likhet med 2006 omfattar den aktuella undersökningen en enkät till samtliga kommuner samt djupintervjuer med ledande politiker i kommunerna Tomelilla, Ängelholm, Linköping, Alingsås, Knivsta, Norberg, Hofors, Vansbro, Östersund och Umeå.

Enkätundersökningen genomfördes under perioden maj till och med augusti 2011. Av Sveriges 290 kommuner svarade 240 (82 procent). Djupintervjuerna genomfördes under perioden oktober 2011 till mars 2012. För att få en blandning av intervjukommuner utgick vi från geografiskt läge, befolkningsstorlek, kommungruppsstillhörighet, näringslivsstruktur samt politisk majoritet.

Kommunen – en arena för miljömålsarbetet

Det kommunala engagemanget och samverkan med företag, organisationer och andra aktörer har utvecklats sedan undersökningen av kommunernas miljömålsarbete 2006. Kommunernas miljöarbete kopplas oftare till de nationella miljömålen och omfattar både egen verksamhet, myndighetsarbete och övergripande politiskt strategiska beslut. Kommunerna väger också oftare in miljöaspekter i sina planerings- och beslutsprocesser.

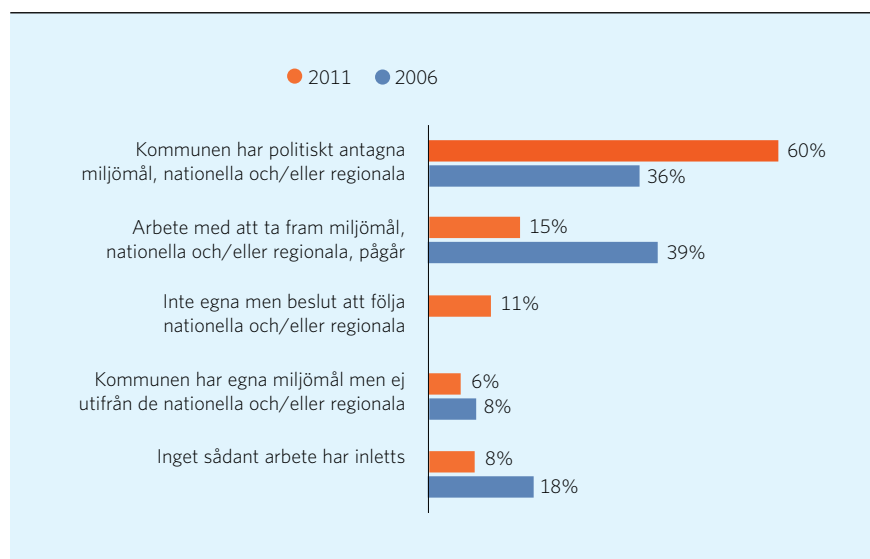
Av Sveriges kommuner har 60 procent har politiskt antagna miljömål som utgår från de nationella eller regionala målen, ytterligare 6 procent har egna miljömål som inte utgår från de nationella eller regionala och drygt 10 procent har inte antagit några egna miljömål men beslutat att ställa sig bakom de nationella eller regionala målen. Därtill är 15 procent på gång med att ta fram miljömål. Endast 8 procent har inte inlett något sådant arbete. Motsvarande siffra 2006 var 18 procent. I de flesta kommuner ses miljömålen som ett gemensamt ställningstagande, där det viktiga är att utforma mål och åtgärder utifrån kommunens förutsättningar. Partipolitiska överväganden spelar därmed en underordnad roll.

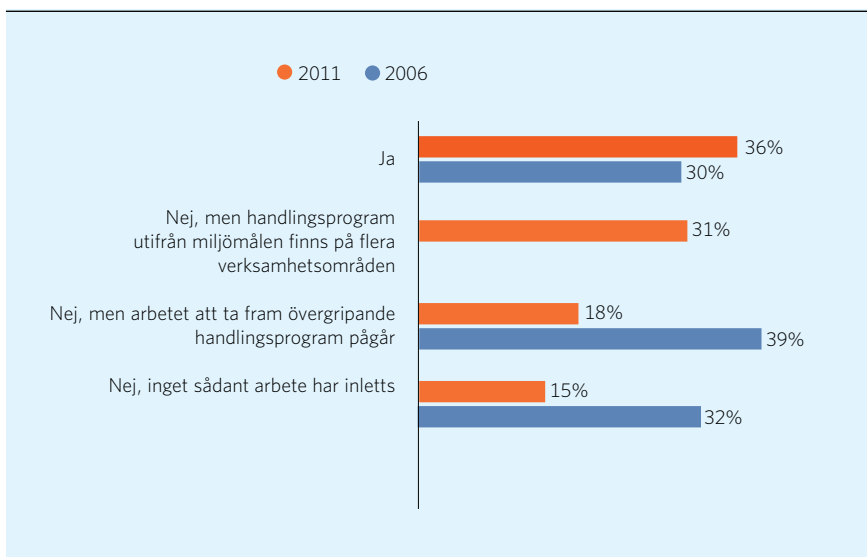
Miljömålen används bland annat inom den översiktiga planeringen och bebyggelseplaneringen, i myndighetsarbetet inom plan- och byggområdet och miljöområdet, i avfallsplaneringen och i energiplaneringen. Andra exempel är lokalt strategiarbete för hållbar utveckling, folkhälsoprogram, miljöledning samt grön tillväxt och gröna jobb. Kommunerna har också viktiga roller i arbetet för att nå miljömålen eftersom de ofta är huvudmän för avfallshandling, vatten och avlopp, energiförsörjning, kollektivtrafik, utbildning samt vård och omsorg. En allt viktigare del i arbetet för en hållbar utveckling är att ställa miljö-, sociala och etiska krav vid offentliga upphandlingar. Många miljökrav har fokus på klimatmålet.

DIAGRAM 1. Har kommunen egna lokala miljömål utgående från de nationella och/eller de regionala miljömålen? Jämförelse mellan 2011 och 2006 uttryckt i procent (%).

Två tredjedelar av kommunerna har tagit fram handlingsprogram eller strategier för arbetet med miljömålen. Även här syns en tydlig ökning från 2006.

DIAGRAM 2. Har kommunen ett övergripande handlingsprogram eller en strategi som utgår från de nationella, regionala eller lokala miljömålen? Jämförelse mellan 2011 och 2006 uttryckt i procent (%).

Miljömålen viktiga i kommunal planering

TABELL 1. I vilka planeringssammanhang arbetar kommunerna med miljömålen?

Översiktsplan (ÖP) inklusive mark- och byggstrategier	78 %
Energiprogram och klimatstrategi	69 %
Avfallsplan	69 %
Tillsynsplan inom miljöbalkens område	67 %
Energieffektiviseringsstrategi	63 %
Detaljplaner inklusive bygglov	45 %
Vatten- och avloppsplan	43 %
Budget- och verksamhetsplan	41 %
Naturvårdsplan	41 %
Övergripande miljöstrategi/handlingsprogram	41 %
Upphandlingspolicy	40 %
Miljöprogram	26 %
Trafikplan/ transportstrategi	26 %
Agenda 21, hållbarhetsplan	20 %
Folkhälsoprogram	20 %
Plan för klimatanpassning och naturolyckor	20 %
Miljöledningpolicy	19 %
Plan för förskola och skola	15 %
Kulturmiljöprogram	13 %
Näringslivsstrategi	9 %

Miljömålen har störst genomslag inom plan- och bygg, energi, avfall och VA samt inom miljötillsynen. Samtliga dessa områden är till övervägande del kopplade till konkreta frågor. Ledande politiker poängterar miljömålen koppling till konkreta åtgärder och målen starka koppling till kommunernas fysiska planering. 40 procent av kommunerna har med miljömålen i budget- och verksamhetsplan.

Kommunstyrelsen har ansvaret

Ansvaret för miljömålsarbetet ligger i huvudsak på kommunstyrelsen (73 procent jämfört med 67 procent år 2006). Detta visar att miljöfrågorna är strategiskt intressanta och har en stark koppling till den kommunala planerings- och beslutsprocessen.

Tomelilla – miljömål ska leda till god livskvalitet

Alla åtgärder för att nå miljömålen ska vara enkla och verkningsfulla och ingå i det ordinarie arbetet. Det är ambitionen i Tomelilla kommun. Arbetet med enskilda avlopp och jordbruket är särskilt viktigt.

Torgny Larsson.

Tomelilla kommun har fått statliga pengar för att bygga ut sin fjärrvärme, utveckla ny teknik för fosforbrunnar och ta fram planeringsunderlag för översvämningssområden. Det senare sker i samarbete med andra berörda kommuner.

– Inget av detta hade genomförts utan externa pengar. Tack vare miljömålen är det möjligt att jobba preventivt med vattenfrågorna, säger Torgny Larsson (S) som är kommunstyrelsens ordförande.

I samband med budgetprocessen har kommunen tagit fram en ny vision och värdegrund för att uppnå ett hållbart samhälle med god livskvalitet.

– Det är inte möjligt att prioritera alla miljömål så vi har valt att satsa på begränsad klimatpåverkan och god bebyggd miljö. För att få stöd och hjälp i frågor om energieffektivisering samarbetar vi med Energimyndigheten.

”Inget av detta hade genomförts utan externa pengar.”

Torgny Larsson upplever det som en stor utmaning att få all personal att samarbeta i arbetet med miljömålen. Att samtliga tjänstemän finns i kommunhuset underlättar dock arbetet med att integrera miljömålen i den nya översiktsplanen. Nästa steg är att integrera målen i budgetarbetet och i den ekonomiska uppföljningen.

Kommunen medverkar i olika projekt med Trafikverket för att minska transporterna genom att bland annat öka andelen närproducerade mat, genom så kallad samordnad varudistribution. I det senare ingår även kommunerna Ystad och Simrishamn och det lokala näringslivet.

Tillsammans med externa intressenter bildade kommunen sommaren 2012 en ekonomisk förening för att hantera biogas, avfall från

livsmedel samt gödsel från djurhållning. Ett 100-tal intressenter är engagerade.

Kommunens politiker och tjänstemän har haft flera öppna medborgarmöten på biblioteket och pratat miljömål. I arbetet med att bilda naturreservat ska en medborgardialog genomföras.

Kommunen är i stort sett positiv till länsstyrelsens miljömålssamarbete, ett problem är dock att det som görs i kommunen inte redovisas till länsstyrelsen.

– Vi vill att det som görs i Tomelilla ska redovisas som en del i ett större sammanhang, säger Torgny Larsson och tillägger att det är alltför svårt att ansöka om Region Skånes miljömålspengar. Samma sak gäller EU-projekt där små kommuner behöver anlita konsulter för att kunna ansöka och hålla samman projekten.

– Vi behöver kompetensutveckling inom projekthantering och gärna statliga utbildningar och konferenser på hemmaplan. Detta mår inte Länsstyrelsen i Skåne med, säger Torgny Larsson.

Han uppskattar dock att länsstyrelsen har ambitionen att ta fram gemensamma nyckeltal som gör det möjligt för Tomelilla att jämföra sig med andra kommuner.

– I dag är det svårt att hitta rätt statistik för uppföljning av miljömålen på SCB:s och andra myndigheters hemsidor. Kommunerna behöver därför en enkel och lättillgänglig statistik redovisad på kommunnivå.

Län: Skåne

Majoritet: M, S

Befolkning: 12 914 personer

Alingsås – medborgare och näringsliv lyfter miljöarbetet

Alingsås miljösmål ligger helt i linje med de nationella målen. Genom att involvera många parter har kommunen skapat ett brett gemensamt ansvar för målen.

Daniel Filipsson.

Kunskapen inom miljöområdet har ökat bland såväl politiker som tjänstemän sedan 1990-talet och frågorna hamnar allt högre på den politiska dagordningen. Det gäller inte minst klimatområdet. Det samlade ansvaret ligger på kommunledningen.

– Det har varit en knepig resa för politiken att göra det möjligt att följa upp målen. För att få dem mätbara har vi lyft några lokala miljösmål i vår politiska styrmodell och kompletterat dem med indikatorer. Vi har lagt krutet på det som vi kan påverka. Klimatanpassad och energieffektiv bebyggelse, kollektivtrafikfrågor och att få folk att cykla är några exempel, säger kommunstyrelsens ordförande Daniel Filipsson (M).

Kommunen har tagit emot statliga stöd för att minska övergödningen och anställa en energirådgivare på halvtid under fem år.

– Om vi varit tvungna att finansiera detta själva hade vi behövt prioritera i förhållande till andra områden, menar Daniel Filipsson och tillägger att statligt stöd ofta är avgörande för att starta och genomföra åtgärder inom miljöområdet.

Han menar också att kommunen måste ha tydligt mandat att omsätta de nationella målen till lokala åtgärder.

– De nationella miljömålen ger stadga, men det är vår sak att göra arbetet ”alingsåsiskt”. Ett lyckat miljöarbete beror på lokala förutsättningar och ett lokalt engagemang. Dessutom behövs det eldsjälur, inte minst bland kommunens politiker och tjänstemän.

Daniel Filipsson anser att samarbetet inom kommunen och med övriga lokala och regionala aktörer är gott. Kommunens passivhus har gett eko i hela landet och kommunen har haft draghjälp av såväl bostads- och energibolag som privata företag. Tio bygg- och fastighetsföretag har tagit fram gemensamma förutsättningar och mål för en ny stadsdel.

Strategisk kompetens nära kommunledningen är viktig för att integrera miljömålen i kommunens strategiska planering. En utbild-

ning av 700 anställda har lett till ett ökat engagemang och bättre förståelse för de beslut som genomförs.

Enligt Daniel Filipsson behöver Alingsås en trafiklänk norr om staden vilket kostar 200 miljoner kronor.

– Det är en jättestor miljöfråga som staten tycker att kommunens ska lösa själv, säger han och efterlyser en statlig transportpolitik med långsiktiga mål för åtgärder och investeringar.

– Ibland känns det som att myndigheterna arbetar mot varandra istället för att arbeta tillsammans för att nå de nationella miljömålen.

Kommunalrådet menar också att Länsstyrelsen i Västra Götaland bör vara en bättre motor i miljöarbetet.

– Tänk om länsstyrelsens tjänstemän kunde agera som sakkunniga konsulter åt oss i kommunerna.

Han saknar också statistik och nyckeltal på lokal nivå för att följa upp miljömålen.

– Staten bör tala klarspråk, såväl nationellt som regionalt. Länsstyrelsens regionala rapport ger inledningsvis en ganska positiv bild av miljötillståndet i regionen, medan det faktiska underlaget innehåller många ”röda smileys”.

Konstruktionen kring olika statliga bidragsformer och en byråkratisk och arbetsam ansökningsprocess gör det svårt att söka statliga bidrag. Det gäller speciellt mindre kommuner.

”Varje kommun måste utgå från sina egna förutsättningar och koppla faktiska behov till flera olika politikområden.”

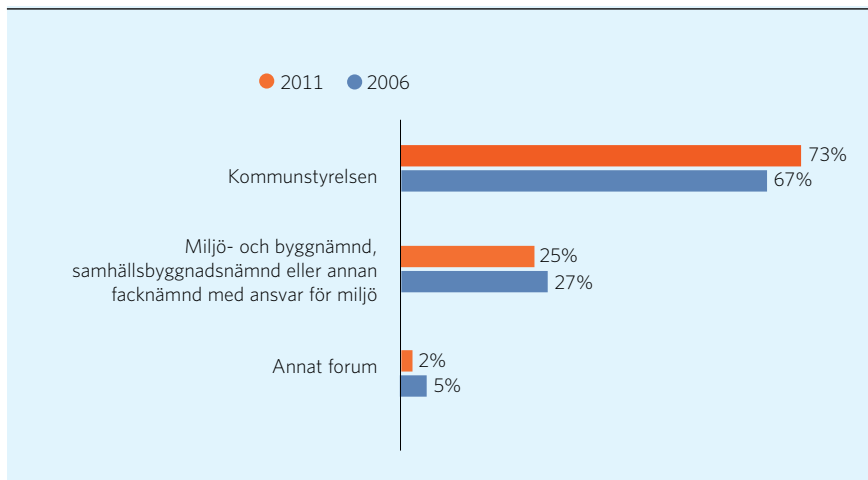
– Varje kommun måste utgå från sina egna förutsättningar och koppla faktiska behov till flera olika politikområden. Det är den kommunala planerings- och beslutsprocessen som ska fastställa målsättningen och omfattningen av olika projekt, inte bidragsgivande statliga myndigheter.

Län: Västra Götaland

Majoritet: M, C, FP, KD

Befolkning: 37 796 personer

DIAGRAM 3. Var ligger det huvudsakliga arbetet för miljömålsarbetet? Jämförelse mellan 2011 och 2006 uttryckt i procent (%).

Tre fjärdedelar samverkar med näringslivet

Samarbetet med det lokala näringslivet är en viktig del i kommunernas arbete med miljömålen. Nästan tre fjärdedelar (73 procent) av kommunerna anger att de samarbetar med det lokala näringslivet. Klimatområdet, uppgradering av gamla och utveckling av nya bostadsområden samt nya lösningar inom avfall, vatten- och avlopp, transporter och energi är exempel på samverkan som lyfts fram. 67 procent av kommunerna samarbetar med lokala organisationer och föreningar.

Regionalt samarbete blir allt viktigare

Det regionala samarbetet är omfattande och blir allt viktigare. 79 procent av kommunerna samarbetar med andra kommuner (65 procent genom regionala samverkansorgan eller regionala kommunförbund). 55 procent samarbetar med landstinget och 89 procent samarbetar med länsstyrelsen. Det regionala samarbetet omfattar samtliga miljömål, med tyngdpunkt på mål där ansvaret är delat. Samarbetet lyfts också fram inom den regionala planeringen när det gäller till exempel vägar och annan infrastruktur. Ytterligare ett exempel är avfallsområdet, där små kommuner ofta samarbetar för att få en effektivare hantering.

Målen är ett stöd i miljöarbetet

Fler kommuner än tidigare ser de nationella miljömålen som ett stöd i sitt lokala miljöarbete. År 2011 framhöll 54 procent att målen är ett stöd i miljöarbetet. Motsvarande siffra år 2006 var 49 procent.

Många anser att det är positivt att staten anger riktningen för miljöpolitiken genom miljömålen, eftersom detta bidrar till att det lokala, regionala, nationella och internationella miljöarbetet hänger ihop. Man framhåller också att de nationella miljömålen stärker miljöfrågorna på lokal nivå och bidrar till att sätta dem högre på den politiska agendan.

Miljömålen är en del i arbetet för hållbar utveckling

Alla intervjuade ledande politiker lyfter miljömålen del i det samlade arbetet för en hållbar utveckling. I den kommunala planerings- och beslutsprocessen utgör miljö en del av en helhet som även omfattar ekonomiska och sociala aspekter. Samtidigt som olika samhällsmål kan ställas mot varandra när det gäller genomförande och finansiering, kan många mål också samverka. Ett sådant exempel är åtgärder för att skydda och bevara biologisk mångfald vilket ger bättre förutsättningar för rekreation och friluftsliv. Något som i sin tur är en viktig förutsättning för folkhälsa och turism. Till detta kommer den biologiska mångfalden som en förutsättning för ekosystemtjänster.

I dag är de största samordningsvinsterna kopplade till klimatfrågan där energi, transporter, resurshushållning, återanvändning och återvinning, konsumtion och produktion är exempel på områden som måste samverka för vi ska nå klimatmålet.

Klimatfrågorna var i fokus vid samtliga kommunintervjuer. Energieffektivisering i befintlig bebyggelse och inom övrig verksamhet, energikrav vid ny bebyggelse samt transporter är exempel på prioriterade frågor inom detta område.

Från mål till åtgärder

En stor del av arbetet med de nationella miljömålen omfattar åtgärder för att skydda och bevara, återställa, begränsa och hushålla. Nio av tio (90 procent) av kommunerna menar att arbetet med miljömålen har resulterat i konkreta åtgärder. Motsvarande siffra för 2006 var 75 procent.

Kommunernas ledande politiker var i första hand inriktade på åtgärder inom områden där kommunerna har ansvar och rådighet. De efterlyste också ökade statliga satsningar för att nå miljömålen. Konkreta åtgärder inom transportpolitiken och andra områden där staten har ett politiskt och fysiskt ansvar lyftes fram. Ett exempel är ökad satsning på underhåll och komplettering av det nationella vägnätet och annan infrastruktur kopplad till det. Ökad satsning på tågtrafik och en bättre samordning mellan ansvariga myndigheter med ansvar för tågtrafiken är andra exempel. De intervjuade kommunpolitikerna efterlyser en samlad statlig politik inom transportområdet. De framhåller också att avsaknaden av en sådan försvårar deras möjligheter att ta fram, prioritera och genomföra lokala åtgärder inom transportområdet.

Knivsta – det geografiska läget är en möjlighet

I Knivsta är de 16 miljömålen en checklista för kommunens miljöutmaningar. I miljöprogrammet prioriteras målen om klimat, energi, vattenvård och god bebyggd miljö.

Göran Nilsson.

– Vi utgår alltid från miljömålen när vi tar fram strategier, planer och projekt, säger Göran Nilsson (M), kommunstyrelsens ordförande.

Knivsta kommun anser sig ha goda förutsättningar att utveckla nya lösningar för ett hållbart samhälle eftersom man redan på 1970-talet tog fram planer för en ny stad i Alsike. Kommunen ställer också miljökrav vid exploatering och byggande på all egen mark. Detaljplanerna innehåller tydliga miljömål med fokus på energi och man använder checklistan inför alla beslut. Ett eget vindkraftverk täcker all elkonsumtion i den kommunala verksamheten.

Begränsningarna är oftast kopplade till frågor som kommunen inte råder över. Ett sådant exempel är tågstationen i Alsike där kommunen fick klimatinvesteringsbidrag (KLIMP) för att anlägga en tågstation, men fick sina planer stoppade av staten som ansåg att spårkapaciteten inte räckte till.

– Detta trots att vi kunde visa på en minskning av biltrafiken om stationen byggdes, säger Göran Nilsson och pekar på den statliga transportpolitikens brister när det gäller samarbete, helhetssyn och långsiktighet:

– Miljömålen måste vara utgångspunkt när staten prioriterar infrastruktuursatsningar.

Enligt Göran Nilsson kan staten underlätta kommunernas arbete genom en sammanhållen politik med konkreta mål och åtgärder på nationell nivå, kopplade till ett aktivt stöd till kommunerna. Han ser också gärna att staten stödjer utvecklingen av småskaliga system inom kommunalteknikområdet för att minska sårbarheten och öka flexibiliteten.

Samtidigt menar han att resurspersoner som kan hjälpa till att få igång processer och vara kunskapsförmedlare – så kallade spindoc-tors – är lika viktigt som pengar.

– En enskild kommun kan inte vara uppdaterad inom alla områden. Dessutom behöver vi statligt stöd för att motivera långsiktiga

satsningar som är svåra att värdera i pengar, som exempelvis vinsten av att bevara biologisk mångfald.

Knivsta kommun samverkar med det lokala näringslivet genom bland annat företagarföreningen där man har möjlighet att stötta och stimulera gröna innovationer. Dialogen med byggbranschen är speciellt viktig och kommunen har träffat flera företag för att diskutera olika insatser inom energisektorn. Med stöd från Energimyndigheten har man också genomfört ett pilotprojekt som energideklarationer i bostadsrättsföreningar.

I Knivsta bidrar miljömålen till att öka invånarnas förståelse för frågorna. Därför är en aktiv dialog med medborgarna viktig när till exempel översiktsplanen revideras.

– Det ska vara lätt för medborgare och näringsliv att göra rätt. Därför efterlyser vi kunskap och nya verktyg när det gäller beteendeförändringar kopplade till konsumtion och produktion, säger Göran Nilsson.

Län: Uppsala

Majoritet: M, C, FP, KD, Knivsta.nu

Befolkning: 14 724 personer

Norberg – stort engagemang trots knappa resurser

Alla politiska partier i Norberg är överens om att miljöfrågorna ska vägas in i allt som kommunen gör. Trots knappa resurser ska såväl kommunen som medborgarna bidra till ett hållbart samhälle.

Åsa Eriksson.

Norbergs kommun har deltagit i arbetet med att ta fram en ny strategi för Agenda 21 Västmanland. Fokus ligger på attitydförändringar och medborgarnas delaktighet.

Kommunen har också en ambitiös klimat- och energistrategi där fyra nationella miljömål kopplas till klimat och energi. Tillsammans med Fagersta kommun har man anställt en klimat- och energistrateg med uppdrag att ta fram en tids- och aktivitetsplan kopplat till strategin.

Norbergs kommun har avsatt nio miljoner kronor för att minska energiförbrukningen, främst i kommunens egna lokaler. Kommunen arbetar också för att bli miljödiplomerad, helst i en enklare variant än ISO och EMAS.

Inför det senaste valet lovade S och MP gemensamt att den administrativa kommunen ska bli fossilfri och hösten 2012 ligger kommunens sista oljeledade fastighet ute till försäljning.

Tillsammans med Fagersta har Norberg skrivit till infrastrukturministern för att bland annat lyfta betydelsen av statligt stöd för att

gå över till mer klimatsmart gatubelysning. Kommunerna önskar också bättre samordning mellan stat och kommun när det gäller utbyggnad, drift och underhåll av vägnätet.

– Utmaningen att anpassa de nationella miljömålen till den kommunala verkligheten är större än vad vi mäktar med, konstaterar Åsa Eriksson (S) som är kommunstyrelsens ordförande.

– Vi har valt att arbeta med åtgärder som är kopplade till klimat och energi samt rent vatten och vindkraft, fortsätter hon och menar att det behövs investeringsbidrag och personella resurser som kan jobba med utveckling.

– Det känns bra att Norberg och Fagersta har anställt en klimat- och energistrateg och att vi har duktiga tjänstemän på Västmanland-Dalarna miljö- och byggförvaltning. Men det finns en gräns för hur långt den administrativa kommunen kan gå.

Åsa Eriksson pekar på arbetet med den nya översiktsplanen som antogs i december 2011 som ett exempel på bra växelverkan mellan politiker och tjänstemän. Nu måste även samverkan med andra parter i lokalsamhället utvecklas. Åsa Eriksson har bland annat besökt flera företag för att ta reda på vad de anser om samarbetet med kommunen och kommunen har erbjudit näringslivet gratis energirådgivning.

Samarbetet med länsstyrelsen i Västmanland fungerar enligt Åsa Eriksson bra – särskilt i gruvfrågan och länsplanarbetet. Däremot tycker hon att tjänstemännen på länsstyrelsen ibland har dålig kunskap och förståelse för det politiska perspektivet. Ett exempel är att miljö- och byggnämnden kan få olika besked i samma fråga beroende på vilken länsstyrelse den vänder sig till.

Åsa Eriksson är däremot stolt över det regionala samarbetet inom avfallsområdet där VafabMiljö ägs gemensamt av alla kommuner i Västmanland plus ytterligare någon kommun.

För att kunna följa upp miljömålen efterlyser hon också SCB-statistik på lokal nivå.

– För att vi ska kunna jämföra oss med varandra krävs samordning och gemensamma metoder. Det skulle länsstyrelsen kunna bidra med. Att varje kommun utvecklar egna metoder är kontraproduktivt, säger hon.

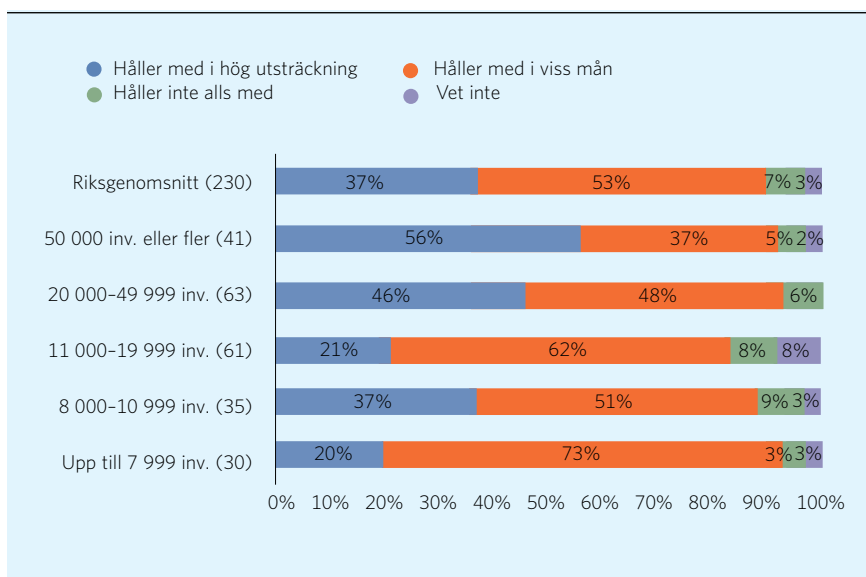
Län: Västmanland

Majoritet: S, MP

Befolkning: 5 723 personer

Kommunerna prioriterar åtgärder som samverkar och ger resultat inom flera områden inom såväl miljö som andra politikområden. Man vill också följa upp och utvärdera den samlade effekten av genomförda åtgärder på lokal nivå. Den nationella uppföljningen har, liksom de 16 miljömålen, en avgränsning mot andra samhällsmål. Detta är en förutsättning för att kommunerna ska kunna åtgärda befintliga och förebygga framtida miljöproblem, men det är också en utmaning när de ska förmedla en samlad bild av miljöarbetet till företagare, medborgare och andra aktörer på lokal nivå. För att underlätta arbetet efterlyser kommunerna utvärderingsverktyg som sätter in målen i ett större perspektiv och relaterar åtgärder och resultat inom miljömålsområdet till åtgärder och resultat inom andra samhällsområden. Bland annat efterlyser de bättre koppling mellan åtgärder inom miljöområdet och det samlade arbetet för en hållbar utveckling.

DIAGRAM 4. Har arbetet med de nationella, regionala eller lokala miljömålen resulterat i konkreta åtgärder. Jämförelsen utgår från befolkningsstorlek.

”För att vi ska kunna jämföra oss med varandra krävs samordning och gemensamma metoder”

Åsa Eriksson (S), Norberg.

TABELL 2. Inom vilka områden har miljömålen fått praktiskt genomslag i kommunernas arbete?

Energieffektivisering	75 %
Miljötillsyn	71 %
Avfall	70 %
Naturvård	63 %
Vatten och avlopp	60 %
Fysisk planering, bostäder	57 %
Fysisk planering, infrastruktur	53 %
Trafik och transporter	52 %
Energiproduktion och distribution	50 %
Offentlig upphandling	47 %
Klimatanpassning	45 %
Förskola och skola	34 %
Folkhälsoarbete	21 %
Miljöledning	18 %
Miljöteknikutveckling	17 %
Näringslivsutveckling	17 %
Kultur och fritid	16 %

De flesta områden som lyfts fram har en direkt eller indirekt koppling till kommunernas klimat- och energiarbete samt till konkreta åtgärder inom fysisk planering, bostäder och kommunalteknik. På nationell nivå görs ingen samlad prioritering mellan miljömålen. Lagstiftning och ekonomiska stöd och styrmedel, från såväl staten som EU, medverkar dock till att miljömål som är kopplade till klimat och energi ges hög prioritet. Globalt fokus och kommuninvånarnas kunskap, insikt och engagemang i klimatfrågorna är de främsta orsakerna till kommunernas prioritering.

Avfallshanteringen ett gott exempel

Hanteringen av hushållens avfall är ett bra exempel där åtgärder för att nå miljömålen är kopplade till kommuninvånarnas kunskap, insikt och engagemang. Området har också positiva klimatkopplingar.

Områden och åtgärder som samverkar:

- ✦ **Avfallsminimering.** Vi blir allt bättre konsumenter och producenter.
- ✦ **Livsmedelsavfall.** Vi köper mer än vad vi konsumerar och slänger upp till 35 procent av den mat vi borde äta, men frågan är uppmärksammas och förändringar pågår.

- › **Källsortering.** Sortering av förpackningar, tidningar och övrigt hushållsavfall ger renare fraktioner och ökad materialåtervinning.
- › **Återanvändning.** Handel med begagnade möbler, kläder och andra varor har fått ett uppsving vilket innebär effektivare resursutnyttjande.
- › **Materialåtervinning.** 99 procent av allt hushållsavfall materialåtervinnas eller återvinns som energi. Materialåtervinning ger renare råvaror till industrin och energiutvinning ger effektivare resursutnyttjande. Nedskräpning som effekt av vår konsumtion uppmärksammas allt mer.

Synen på länsstyrelserna varierar

Något färre kommuner än tidigare anser att länsstyrelsernas regionala arbete med miljömålen ”i hög utsträckning” är ett stöd i kommunernas miljöarbete. I enkäten 2011 anger att 40 procent av kommunerna att de i hög utsträckning är nöjda med länsstyrelsernas stöd. Motsvarande siffra för 2006 var 45 procent. Hur nöjda kommunerna är med länsstyrelserna varierar markant mellan länen. I Uppsala, Jönköpings och Hallands län anser högst andel kommuner att länsstyrelsen är ett stöd i deras miljöarbete.

Knivsta kommun har många konstruktiva och stödjande kontakter med länsstyrelsen i Uppsala län och kommunens kontakter med statliga myndigheter går i huvudsak genom länsstyrelsen. I Tomelilla ser kommunledningen positivt på det miljöarbete som länsstyrelsen i Skåne håller i. Länsstyrelsen finns till hands och involverar den lokala nivån i arbetet.

Minst nöjda är kommunerna i Jämtlands, Norrbottens och Västmanlands län. Östersunds kommun anser bland annat att länsstyrelsen fokuserar för mycket på tillsyn och önskar att den vore en bättre resurs i det regionala miljöarbetet. Ett konkret exempel är bristen på samordning av skyddet av Storsjön som lyfts fram av såväl Östersund som av andra kommuner. Norbergs kommun anser att samverkan med länsstyrelsen fungerar bra på expertnivå. Kommunens politiker ifrågasätter dock länsstyrelsens agerande i vissa fall och anser att tjänstemännen på länsstyrelsen ibland har svårt att ta till sig och förstå den politiska dimensionen. Västmanland-Dalarna miljö- och byggförvaltning där flera kommuner ingår, samarbetar med två länsstyrelser och har ibland fått olika besked i samma fråga beroende på vilken länsstyrelse man kontaktat.

Flera kommuner framhåller att länsstyrelsernas regionala samordning inte tillräckligt tar hänsyn till de politiska prioriteringar som görs på kommunal nivå. Länsstyrelsernas ställningstaganden utgår i allt för stor utsträckning från ett statligt perspektiv. Många kommuner framhåller att regionala miljömål bör formuleras och antas av kommunerna i samverkan. Man konstaterar också att de regionala samverkansorganen är bäst lämpade att ta fram regionala miljömål samt att besluta om åtgärder för att nå målen på regional nivå.

Genomgående tycker samtliga intervjukommuner att staten har ”för många ansikten”. Man efterlyser en bättre samordning på statlig nivå, gärna genom resursstarkare länsstyrelser. En bättre statlig samordning är viktig inte bara för ett effektivare miljömålsarbete, utan också för samordningen mellan miljö och andra politikområden. Kommunerna efterlyser hjälp med att hitta rätt i den statliga organisationen. Ansvarsfördelningen inom staten och mellan statliga myndigheter är i många fall oklar och förändras kontinuerligt.

De flesta förändringar inom miljölagstiftningen är EU-gemensamma. Dessa ska sedan implementeras på alla nivåer i samhället och utgöra ett viktigt verktyg i det lokala miljöarbetet. För att detta ska kunna ske på ett samlat och effektivt sätt, kräver kommunerna en bättre samordning och samsyn på statlig nivå.

Offentlig upphandling regleras genom gemensam EU-lagstiftning, men även inom detta område anser kommunerna att staten förmedlar olika budskap. Till exempel ställs konkurrenslagstiftningen och den fria rörligheten inom EU mot en hållbar utveckling, vilket resulterar i en stor osäkerhet vid kommunernas upphandling. Enligt kommunerna kan staten inte ge ett samlat svar på frågan om vilka miljö-, sociala och etiska krav kommunen kan ställa vid upphandling av varor och tjänster. Samtidigt framhåller kommunerna att den offentliga upphandlingen är ett viktigt verktyg i arbetet för en hållbar utveckling. Den samlade offentliga upphandlingen i Sverige utgör cirka 25 procent av BNP.

Större utmaning i mindre kommuner

Sveriges kommuner har samma uppdrag och i många fall samma utmaningar. Samtidigt har de mycket olika förutsättningar att tas sig an dessa uppdrag och utmaningar. Geografiskt läge och storlek, befolkningsmängd och näringslivsstruktur är avgörande faktorer som skiljer landets 290 kommuner åt. Resultatet av kommunenkäten är i vissa frågor kopplat till kommunernas befolkningsmängd. Det gäller speciellt när vi jämför kommuner med färre än 20 000 invånare med de 14 kommuner som har fler än 100 000 invånare. Meridiankommunen har drygt 15 000 invånare och den minsta kommunen, Bjurholm, har 2 460 invånare.

Drygt hälften (53 procent) av kommunerna med färre än 20 000 invånare har antagit egna miljömål utifrån de nationella eller regionala målen. Motsvarande siffra för kommuner med fler än 100 000 invånare är 85 procent.

Knappt en fjärdedel (24 procent) av kommunerna med färre än 20 000 invånare har tagit fram övergripande handlingsprogram inom miljöområdet. Motsvarande siffra för kommuner med fler än 100 000 invånare är 69 procent.

Bristande resurser anses vara det största hindret i arbetet med miljömålen i 60 procent av kommunerna med färre än 20 000 invånare. Motsvarande siffra bland kommuner med fler än 100 000 invånare är 17 procent.

Även miljömålen genomslag i politiken har stark koppling till kommunstorlek. I kommuner med mindre än 20 000 invånare anser mindre än trettio procent att miljömålen i hög utsträckning satt miljöfrågorna högre på den

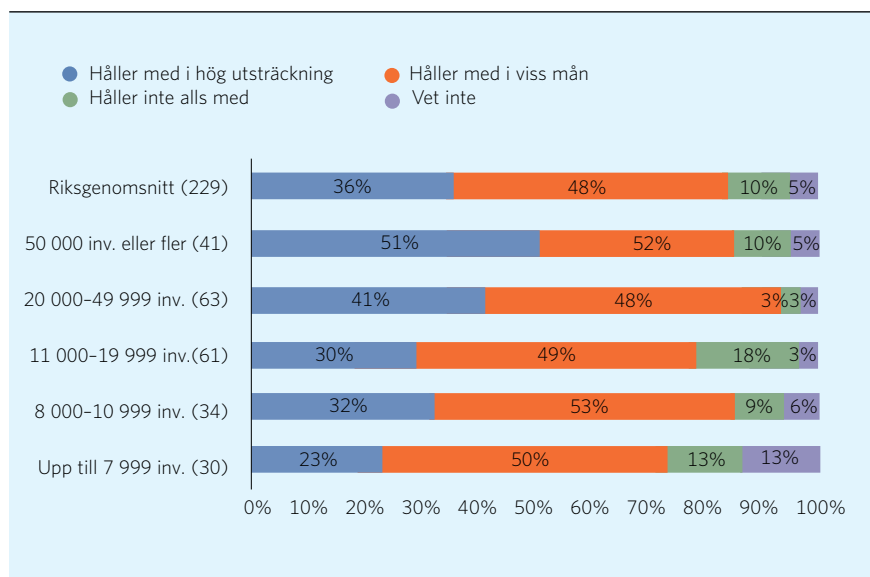

politiska agendan. För de allra största kommunerna är motsvarande andel mer än hälften. (Se diagram 5)

Både våra djupintervjuer och erfarenheter från andra undersökningar visar att antalet invånare har betydelse. Kommuner med färre invånare har i många fall bristande ekonomiska resurser och begränsad tillgång till egen kompetens.

Bland kommuner med färre än 20 000 invånare säger 40 procent att de i praktiken inte har möjlighet att prioritera annat miljöarbete än tillsynsarbete, som till exempel tillsyn enligt Miljöbalken. Kommuner med fler än 100 000 invånare upplever inte detta problem.

DIAGRAM 5. Har arbetet med miljömålen satt miljöfrågorna högre på kommunens politiska agenda? Jämförelsen utgår från befolkningsstorlek.

”Det ska vara lätt för medborgare och näringsliv att göra rätt”

Göran Nilsson (M), Knivsta.

Östersund – miljöfrågor på hög politisk nivå

Östersunds politiska samsyn har gett miljöfrågorna genomslag. Före miljöledningssystemet hamnade frågorna på miljö- och samhällsbyggnadsnämndens och samhällsbyggnadschefens bord.

AnnSofie
Andersson.

AnnSofie Andersson (S) är kommunstyrelsens ordförande och menar att miljöfrågorna måste hanteras på högsta politiska nivå:

– För oss är det en framgångsfaktor att inte behöva ställa olika intressen mot miljöfrågorna, säger hon.

När kommunens miljöledningssystem infördes 2004 integrerades miljömålsarbetet i kommunens budgetprocess. Som en del i systemet finns en miljöredovisning, där aktiviteter kopplade till miljömålen identifieras och ”bockas av”. Alla kommunala nämnder formulerar också effektmål som utgår från de övergripande miljömålen.

– Vi formulerar våra miljömål nära medborgarna, till skillnad mot de regionala målen, menar AnnSofie Andersson som tycker att länsstyrelsen borde samverka bättre med kommunerna.

– När de bryter ned de nationella miljömålen utgår de inte från hur det ser ut i regionen. Den regionala nivån bör fånga in kommunernas synpunkter och inte berätta för oss hur det ska vara.

I Östersund är miljöfrågorna systematiserade inom ramen för ledningssystemet. För att underlätta prioritering finns en miljöaspektförteckning som utgår från de nationella miljömålen.

– Vi tittar på miljöpåverkan av olika aktiviteter och gör sedan en prioritering som ligger till grund för kommunens arbete. Vi har lagt resurserna på de aktiviteter som samverkar och ger mest effekt.

Varje år analyserar olika verksamhetsgrupper om kommunen är på rätt väg i arbetet. Därefter går underlaget till förvaltningscheferna som diskuterar och lägger förslag till finansutskottet, kommunstyrelsen och kommunfullmäktige. Fullmäktige fattar sedan beslut i samband med budgetdirektiven i mars. Processen är ordentligt styrd och alla analyser är faktabaserade. Hittills har klimat, energin och vatten prioriterats.

– Miljöfrågorna är integrerade i alla kommunens planer oavsett om de rör miljö och bygg eller vård, omsorg och barnomsorg. Vårt strukturerade arbete har också påverkat både energianvändning, tra-

fikomställning och avfallsarbetet, säger AnnSofie Andersson.

Kommunen har tagit emot många statliga bidrag som alla har bidragit till en omställning i samhället och enligt AnnSofie Andersson skulle varken utbyggnaden av fjärrvärme eller biogasanläggningen ha genomförts utan dessa pengar.

”Miljöfrågorna är integrerade i alla kommunens planer oavsett om de rör miljö och bygg eller vård, omsorg och barnomsorg.”

Enligt henne stärker det Östersunds varumärke att kommunen arbetar aktivt med miljöfrågorna. Ren luft och bra dricksvatten är tillväxtfaktorer likväl som tillgänglighet. I detta arbete har det kommunalägda energibolaget Jämtkraft varit en viktig samarbetspartner. Kommunen har styrt genom att ägardirektiven har genomsträvs av miljömål.

Naturvårdsverket och Boverket har en bra ambition att stötta kommunerna i miljöarbetet men länsstyrelsen är, enligt AnnSofie Andersson, för mycket tillsynsmyndighet. Östersund och andra kommuner som gränsar till Storsjön har lyft behovet av att skydda och ta fram en vattenvårdsplan för sjön. Men hittills håller inte länsstyrelsen med.

Tillsammans med Trafikverket har kommunen sett över hastigheter, rapportssystem, hantering av gemensamma föreskrifter och jämställdhet i transportarbetet.

– Gemensamma projekt gör att vi lär av varandra och får bättre förståelse för varandras roller och uppdrag, säger AnnSofie Andersson som tycker att miljömålssystemet är en bra metod för att bedriva statlig politik.

Utan miljömålen skulle det vara svårt att få förståelse och acceptans bland medborgarna. Men vårt arbete måste hänga ihop med en nationell och internationell nivå. Det får inte heller bli för många mål.

– Att koppla målen till olika statliga stöd- och stimulanssystem är viktigt för nå resultat, såväl lokalt som nationellt och globalt. Vår devis är ”tänk globalt, agera lokalt!”.

Län: Jämtland

Majoritet: S, C, MP

Befolkning: 59 416 personer

Umeå kommun – siktar på en hållbar stad

Umeå kommun har ambition att ha 200 000 invånare år 2050. Attraktiv boendemiljö, ett energihushållande samhälle där energianvändningen utgår från förnybara energikällor samt Umeås goda dricksvatten är tre viktiga profilområden.

Lennart Holmlund.

Kommunen försöker integrera miljömålen i översiktsplanen och andra styrande dokument. Opposition och majoritet är överens om planen och arbetar tillsammans för att skapa en långsiktigt hållbar stad.

I dag är cirka 50 procent av kommunens parkeringar i stadskärnan kopplade till arbetsplatser. För att minska denna andel pågår ett flertal aktiviteter

för att få umeåborna att prioritera andra resesätt.

– Vi behöver jobba mer med den mentala omställningen och tydligare visa när det går fortare att gå eller cykla än att åka bil, säger Lennart Holmlund (S) som är ordförande i kommunstyrelsen.

Han pekar också på att kommunen har en bilpool för sina anställda som även kan utnyttjas av privatpersoner. Poolen är en del av åtgärdsprogrammet för bättre luftkvalité. Kommunen är i princip koldioxidfri på företagssidan och arbetar med flera teknik- och logistikprojekt som till exempel uppladdningsbara hybridbussar.

Förutom luftkvalitet omfattar det prioriterade miljömålet god byggd miljö även buller från flygplatsen.

– Vi har valt att följa Boverkets riktlinjer istället för Naturvårdsverkets men staten bör samordna sig och ge enhetliga och trovärdiga besked i den konkreta bullerfrågan, säger Lennart Holmlund som saknar en prioriteringsordning för de nationella miljömålen:

I vår planerings- och beslutsprocess måste vi prioritera olika miljömål och åtgärder sinsemellan. Samtidigt menar staten att allt ska prioriteras.

Umeås lokala miljömål ska ingå i all kommunal verksamhet och när de går ut 2012 ska de följas upp i ett livsmiljöbokslut där även folkhälsomålen följs upp.

– Staten ska sätta upp mål men inte detaljstyra hur vi ska göra för att nå målen. Miljömålen ska visa riktningen men mål och åtgärder måste utgå från lokala förutsättningar. Här vet den kommunala nivån bäst. Vi behöver också forskning kopplat till kommunernas ut-

Foto: Lars-Göran Norlin

maningar och resultat som är tillgängliga, säger Lennart Holmlund.

Samtliga kommuner som gränsar till Umeå har byggt upp en gemensam kompetensförsörjning för att stötta mindre kommuner.

Genom att alla länkar i byggandet och förvaltandet är representerade i ett nätverk (www.hallbarahus.se) är förhoppningen att samarbetet i branschen ska öka och nätverkets medlemmar få bättre effekt av sina insatser.

När det gäller åtgärdsprogrammet för bättre luft samrådde kommunen med medborgarna för att få acceptans för sina åtgärder.

Lennart Holmlund tycker att kommunen hade en bra dialog med länsstyrelsen i samarbetet kring Botniabanan. I övrigt tycker han att länsstyrelsen skulle prioritera mer mellan miljömålen och olika intressen – exempelvis rennäring kontra infrastruktur.

Ibland är det också svårt att prioritera mellan regionala mål och kommunens egna miljömål.

– Ur folkhälsosynpunkt bör människor hellre gå eller cykla än åka kollektivt.

Lennart Holmlund anser också att det behövs mer statligt stöd när det gäller indikatorer och nyckeltal, samt för att prova nya tekniska lösningar inom miljöområdet. Särskilt eftersom det finns stort internationellt intresse för svensk miljöteknik inom VA, avfall, transport och energi.

Län: Västerbotten

Majoritet: S

Befolkning: 115 473 personer

Mindre kommuner behöver extra stöd

Undersökningen visar att det krävs ytterligare statliga insatser för att stödja och utveckla de små kommunernas arbete med miljömålen. Bland annat behövs åtgärder och verktyg som är anpassade till små kommuners förutsättningar och behov. Några exempel är:

- › Verktyg för att beskriva och följa upp miljösituationen.
- › Konkret stöd till åtgärder för att nå miljömålen.
- › Informations- och utbildningsinsatser kopplade till miljömålsarbetet.
- › Goda exempel och erfarenheter.

Erfarenhetsutbyte och kunskapsuppbyggnad är enligt kommunerna en viktig förutsättning för utvecklingsarbetet. Erfarenheter från det kommunala miljömålsarbetet kan omfatta allt från konkreta tekniska lösningar till informationsinsatser. Andra exempel kan vara kopplade till den kommunala planerings- och beslutsprocessen. Kommuner med lika förutsättningar redovisar ett stort behov av att samarbeta och lära av varandra. Det gäller framför allt små kommuner som ofta har svårt att dra nytta av de erfarenheter som kommer från större och medelstora kommuner.

Mindre kommuner önskar stöd från staten i allt från finansiering till kunskaps- och processtöd. Många efterlyser också ett samordnat kunskaps- och processtöd till kommuner med liknande förutsättningar. Enligt kommunerna bör staten stödja samarbetet mellan mindre kommuner i gemensamma utvecklingsprojekt. Ett arbetssätt som har visat sig leda till goda resultat för att bland annat bygga upp beställarkompetens inom offentlig upphandling.

Höga ambitioner men begränsade resurser

Hindren för det lokala arbetet med miljömålen anses ha minskat sedan 2006. Det största hindret är dock fortfarande bristande resurser (52 procent). År 2006 var motsvarande siffra 59 procent. Låg politisk prioritet, otillräckliga styrmedel, bristande statligt stöd och avsaknad av kommunal rådighet är ytterligare hinder som lyfts fram.

Flera kommuner önskar statligt stöd för att utveckla arbetet med miljömålen på lokal nivå. Man efterlyser statligt stöd för kompetenshöjning, samt för riktade och samordnade åtgärder för att nå miljömålen. Samordningen gäller i första hand med andra kommuner. Samtidigt ser många en konflikt mellan det kommunala självstyret och specialdestinerade bidrag från staten. Man bedömer dock att statliga bidrag kopplat till miljömålen inte är lika känsliga som bidrag inom vård, skola och omsorg.

16 nationella miljömål

År 1999 beslutade riksdagen i bred enighet om 15 miljökvalitetsmål som ska vara styrande för regionalt och lokalt miljöarbete. Målen beskriver den kvalitet och det tillstånd för Sveriges miljö, natur- och kulturrester som är ekologiskt hållbara på längre sikt. År 2001 la riksdagen till ett 70-tal delmål och tre åtgärdsstrategier. Hösten 2005 antogs ett 16:e mål och nya delmål.

Ansvar för målen har fördelats mellan olika centrala myndigheter. Länsstyrelserna har fått ansvar för att regionalt anpassa de nationella målen, att stödja arbetet regionalt och lokalt och att ta fram underlag för detta.

För övriga samhället lyfts målen fram som ”allas ansvar”. Staten har uttryckt att målen har ett lokalt perspektiv. Det är främst kommuner och näringsliv, men även folkrörelser, organisationer och medborgare, som förväntas ta sitt ansvar för att målen ska uppnås.

*”Staten ska sätta upp mål men inte detaljstyra
hur vi ska göra för att nå målen”*

Lennart Holmlund (S), Umeå.

De nationella miljömålen

Begränsad
klimatpåverkan

Skyddande
ozonskikt

Grundvatten av
god kvalitet

Ett rikt
odlingslandskap

Frisk luft

Säker strålmiljö

Hav i balans samt
levande kust och
skärgård

Storslagen
fjällmiljö

Bara naturlig
försurning

Ingen
övergödning

Myllrande
våtmarker

God bebyggd
miljö

Giftfri miljö

Levande sjöar
och vattendrag

Levande skogar

III: Iobias Flygar

Ett rikt växt-
och djurliv

Lokala miljömål och nationellt stöd

Resultat av SKL:s enkät och djupintervjuer 2011 och 2012

Miljömålen är ett viktigt verktyg i kommunernas arbete för en hållbar utveckling. Det visar en undersökning som Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har genomfört under 2011 och 2012.

Målen har fått ett allt större genomslag sedan vår förra undersökning 2006. Allt fler inser att miljöfrågor är globala, medan åtgärderna har en lokal dimension. Det gäller inte minst den globala uppvärmningen. För att klara den stora omställning vi står inför, räcker det inte med att bli bättre – vi måste också tänka nytt.

Alla kommuner i undersökningen efterlyser en bättre samordning och ett ökat stöd från staten. Samtliga menar också att detta är en förutsättning för att arbetet på lokal nivå ska få önskad effekt. I denna skrift presenterar SKL även sex förbättringsförslag till staten utifrån kommunernas behov.

